Okuma Metinlerini Çözümleme: Koşuk, Koşma, Türkü ve Ninni

TDE2.3. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme.

HATIRLAYALIM

- Koşuk; İslamiyet öncesi sözlü dönemde sığır, şölen ve toylarda kopuz eşliğinde söylenen dörtlük nazım birimli şiirlerdir.
- Koşma; âşık edebiyatında 11'li hece ölçüsüyle saz eşliğinde söylenen ve güzelleme, koçaklama, taşlama, ağıt türlerine ayrılan nazım biçimidir.
- Türkü bent ve kavuştak bölümlerinden oluşan ezgili anonim şiirdir; ninni ise çocukları uyutmak için annelerce söylenen ezgili anonim üründür.

1 EŞLEŞTİRME

Türk şiirindeki nazım biçimlerini temel nitelikleriyle eşleştiriniz.

Koşuk	Koşma	Türkü	Ninni
İslamiyet Öncesi	Âşık Edebiyatı (11li)	Bent & Kavuştak	Anne şefkati / Ezgili

b 1. Koşuk

d 2. Koşma

c 3. Türkü

a 4. Ninni

a) Annelerin çocukları uyutmak için söylediği ezgili ürün

b) İslamiyet öncesi toylarda kopuzla söylenen lirik şiir

c) Bent ve kavuştak bölümlerinden oluşan ezgili anonim ürün

d) Âşık edebiyatında 11'li heceyle söylenen tapşırmalı şiir

2 ÇOKTAN SEÇMELİ

Âşık edebiyatında şairin son dörtlükte mahlasını (takma adını) belirtmesine ne ad verilir?

TAPŞIRMA (MAHLAS)	Âşık Edebiyatı Geleneği
Karac'oğlan der ki...	• Şair adını son dörtlükte anar
Son Dörtlük İmzası	• Şiirin aidiyetini tesciller
	• Kopuzdan bağlamaya aktarım

A Tapşırma

B Kavuştak

C Aliterasyon

D Asonans

3 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

Türkülerde 'bent' ile 'kavuştak' bölümleri arasındaki işlev farkını bir cümleyle yazınız.

Bent asıl konuyu anlatır; kavuştak ise nakarat olarak yinelenir.

4 KISA CEVAP

Eski Türkçe koşuklarda geçen 'tag' ve 'yaşıl' kelimeleri günümüzde hangi kelimelere dönüşmüştür?

tag → dağ	yaşıl → yeşil	buka → boğa	edgü → iyi

'tag' dağ, 'yaşıl' ise yeşil kelimesine dönüşmüştür.

5 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Türk halk şiiri ve ahenk unsurlarıyla ilgili ifadeleri değerlendiriniz.

BENT BÖLÜMÜ	KAVUŞTAK (BAĞLAMA)
Asıl konunun ve olayın işlendiği 3-4 dizelik değişen ana dörtlük	Her bendin sonunda aynen yinelenen nakarat bölümü

	D	Y
Koşuklarda genellikle aaab, cccb, dddb düz kafiye örgüsü kullanılır.	☑	☐
Koşma nazım biçimi sadece aruz ölçüsüyle ve beyitlerle yazılır.	☐	☑
Türkülerde her bendin sonunda tekrarlanan nakarat kısmına kavuştak denir.	☑	☐
Ninniler bestecisi bilinen divan edebiyatı klasik ürünleridir.	☐	☑

6 KISA CEVAP

Dize sonlarında görevleri ve anlamları aynı olan ek veya kelime tekrarlarına ne ad verilir?

Bu tür görevdeş ses tekrarlarına redif adı verilir.

7 TABLOYU TAMAMLA

Aşağıdaki tabloda Türk şiirine ait nazım biçimlerinin özelliklerini tamamlayınız.

Nazım Biçimi	Dönemi / Geleneği	Nazım Birimi / Ölçüsü	Öne Çıkan Özelliği
Koşuk	İslamiyet Öncesi Sözlü	Dörtlük • 7-8'li hece	Kopuzla ozanlarca söylenir
Koşma	Âşık Edebiyatı	Dörtlük • 11'li hece	Son dörtlükte tapşırma yer alır
Türkü	Anonim Halk Şiiri	Bent ve kavuştak	Zamanla yöresel varyantlar oluşur
Ninni	Anonim Halk Şiiri	Dörtlük / Bağımsız dizi	Anne sevgisi ve iyi dilekler içerir

8 EŞLEŞTİRME

Koşma türlerini işledikleri temel temalarla eşleştiriniz.

Güzelleme	Koçaklama	Taşlama	Ağıt
Aşk & Doğa	Yiğitlik & Savaş	Eleştiri & Yergi	Ölüm & Hüzün

c 1. Güzelleme

d 2. Koçaklama

b 3. Taşlama

a 4. Ağıt

a) Ölen kişinin ardından duyulan acı ve erdemlerini anlatma

b) Kişilerin veya toplumun aksayan yönlerini yerme

c) Aşk, sevgi, sevgili ve doğa güzelliklerini övme

d) Yiğitlik, savaş, kahramanlık ve mertlik temaları

9 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Halk edebiyatı nazım türleriyle ilgili hükümleri değerlendiriniz.

	D	Y
Dize içindeki aynı ünlü seslerin düzenli tekrarına asonans adı verilir.	✓	
Türküler dilden dile aktarılırken söz ve ezgilerinde varyantlar oluşur.	✓	
Koşuk nazım biçimi İslamiyet sonrasında tamamen unutulup yok olmuştur.		✓
Tek ses benzerliğine dayanan kafiye türüne zengin kafiye denir.		✓

10 SIRALAMA

Bir şiir metninin ahenk ve yapı inceleme basamaklarını sıraya koyunuz.

1. Nazım Birimi	2. Ölçü	3. Ahenk	4. Anlam
Dörtlük / Bent	Hece sayısı & Durak	Kafiye & Redif	Tema & İmgeler

4 Şiirde işlenen ana duyguyu (tema) ve söz sanatlarını anlamlandırma

1 Şiirin dize sayısını ve nazım birimini (beyit, dörtlük, bent) tespit etme

3 Dize sonlarındaki ses benzerliklerini kafiye ve redif olarak ayrıştırma

2 Dizelerdeki hece sayılarını ve durak düzenini sayarak ölçüyü belirleme

11 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

Bir şiirde aynı ünsüz seslerin ahenk oluşturacak biçimde sıkça tekrarlanmasına ne ad verilir?

ALİTERASYON	ASONANS
Aynı ünsüz seslerin dizede müzikal olarak tekrarlanması	Aynı ünlü seslerin ahenk yaratacak biçimde yinelenmesi

(A) Asonans

(B) Aliterasyon

(C) Cinaslı Kafiye

(D) Redif Tekrarı

12 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarından hareketle edebiyat kavramlarını yazınız. Numaralı kutulardan 'KOŞUK' kelimesini bulunuz.

ANAHTAR KAVRAM ŞİFRE ŞERİDİ: K - O - Ş - U - K

1	2	3	4	5
K	O	Ş	U	K

İslamiyet öncesi toylarda kopuzla söylenen lirik şiir biçimi — K O Ş U K

Eski Türklerde şiir söyleyen halk şairlerine verilen ad — O Z A N

Aksayan yönleri ve kişileri eleştiren koşma türü — T A Ş L A M A

Dize sonlarında ses benzerliği oluşturan ahenk unsuru (kafiye) — U Y A K

Âşık edebiyatında saz eşliğinde 11'li heceyle söylenen şiir — K O Ş M A

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

KOŞUK

derskutusu.com · © Ders Kutusu · Tüm hakları saklıdır.